Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 48. posiedzeniu Senatu
w dniu 19 grudnia 2025 r.

Oświadczenie skierowane do minister zdrowia Jolanty Sobierańskiej-Grendy

Szanowna Pani Minister!

Zgodnie z art. 4 ust. l pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2025 r., poz. 1684) powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie promocji i ochrony zdrowia. W ramach wskazanych zadań mieści się w szczególności obowiązek zapewnienia mieszkańcom powiatu dostępu do aptek w porze nocnej oraz w dni wolne od pracy, w tym w niedziele i święta.

Analiza obowiązujących przepisów dotyczących dyżurowania aptek, zawartych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz.U. z 2025 r., poz. 750, ze zm.), wykazała, że prawo nie reguluje tej kwestii w sposób gwarantujący mieszkańcom powiatu stały dostęp do leków. Ustawa ta nie przewiduje mechanizmów prawnych umożliwiających powiatom skuteczne egzekwowanie od ogólnodostępnych aptek obowiązku pełnienia dyżurów w porze nocnej oraz w dni wolne od pracy, w szczególności w niedziele i święta. Wprowadzone zmiany uwzględniły jedynie oczekiwania środowiska farmaceutycznego, pozostawiając samorządowi powiatowemu obowiązek zaspokojenia potrzeb ludności poprzez wskazanie apteki do pełnienia dyżurów.

Zasadne jest odwołanie się tutaj do ustawowych definicji dyżuru apteki w porze nocnej oraz dyżuru w dni wolne od pracy. Zgodnie z art. 2 pkt 73 prawa farmaceutycznego przez dyżur w dni wolne od pracy należy rozumieć dyżur pełniony przez aptekę ogólnodostępną w dniach, o których mowa w art. 1 lub art. la ust. l ustawy z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz.U. z 2025 r., poz. 296), trwający nieprzerwanie przez co najmniej 4 kolejne godziny zegarowe w przedziale czasowym od godziny 10.00 do godziny 18.00. Z kolei zgodnie z art. 2 pkt 74 prawa farmaceutycznego dyżur w porze nocnej oznacza dyżur pełniony przez aptekę ogólnodostępną bez przerwy przez co najmniej 2 kolejne godziny zegarowe w przedziale czasowym od godziny 19.00 do godziny 23.00. Z literalnej treści wskazanych definicji wynika, iż ustawodawca określił dyżury apteczne w sposób ograniczony czasowo, co w praktyce nie zapewnia mieszkańcom powiatu stałego dostępu do świadczeń farmaceutycznych, nie można bowiem przewidzieć prawdopodobieństwa wystąpienia zdarzeń zagrażających zdrowiu lub życiu mieszkańców. Dyżury aptek powinny być tak zorganizowane, aby stwarzały możliwość jak najlepszego i najszybszego skorzystania z niezbędnej pomocy wówczas, gdy nie obowiązuje powszedni czas pracy aptek, a zaistnieje nadzwyczajna, trudna do przewidzenia potrzeba podania leku. Wobec powyższego ustawodawca w pierwszej kolejności powinien dokonać zmian w samej definicji, a przede wszystkim wydłużyć czas dyżurów pełnionych przez apteki.

W obecnym stanie prawnym decyzję o wydłużeniu dyżurów – w przypadku zaistnienia takiej konieczności – może podjąć samorząd powiatowy, jednak powiat nie dysponuje żadnymi prawnie określonymi instrumentami umożliwiającymi skuteczne egzekwowanie realizacji takiej decyzji przez apteki. Ponadto w przypadku, gdy powiat zdecyduje się na wyznaczenie dyżurów nocnych i w dni wolne w przedziale godzinowym dłuższym niż 2 godziny w nocy i 4 godziny w dni wolne, jest zobowiązany do finansowania wydłużonych dyżurów z własnych środków, co wynika z art. 94 ust. 13 prawa farmaceutycznego. Finansowanie działalności aptek, a tym samym prywatnej działalności gospodarczej, nie należy jednak do ustawowych zadań samorządu powiatowego. Takie rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w sposób niezasadny przenosi na powiaty ciężar finansowania dyżurów aptek, podczas gdy podstawowym podmiotem odpowiedzialnym za finansowanie świadczeń zdrowotnych dla obywateli jest Narodowy Fundusz Zdrowia. Dodatkowo ustawa nie przewiduje, aby powiat w przypadku podjęcia decyzji o wydłużeniu dyżurów aptek mógł uzyskać środki finansowe z przeznaczeniem na ten cel chociażby od miast i gmin wchodzących w skład powiatu.

Obecna regulacja dotycząca finansowania wydłużonych dyżurów niewątpliwie powinna zostać zmieniona przez ustawodawcę. W pierwszej kolejności powinien on rozważyć finansowanie wydłużonych dyżurów przez Narodowy Fundusz Zdrowia, a w drugiej – ewentualnie przewidzieć ustawowe rozwiązania, które umożliwią powiatom uzyskiwanie środków na finansowanie dyżurów od miast i gmin wchodzących w skład powiatu. Dodatkowo powinny być wprowadzone mechanizmy prawne, które umożliwią powiatom wyegzekwowanie od

aptek obowiązku pełnienia dyżurów nocnych w dni wolne i święta także w wydłużonym zakresie, który przewiduje uchwała zarządu powiatu.

Nadmieniam, iż wyznaczanie przez zarząd powiatu apteki do pełnienia dyżurów stanowi istotny problem, ponieważ apteki i prowadzące je podmioty gospodarcze wskazują na braki kadrowe, tj. niedobór wykwalifikowanego personelu farmaceutycznego uniemożliwiający podjęcie się tego zadania. Podmioty prowadzące apteki często składają oświadczenia, że nie posiadają liczby personelu dostosowanej do zapewnienia dyżurów. Ponadto apteki ogólnodostępne, które spełniają przesłanki wynikające z art. 94 ust. 7 i ust. 8 ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne, wyrażają poczucie pokrzywdzenia i wskazują nierówność traktowania w porównaniu z podmiotami, wobec których toczą się postępowania administracyjne (związane z art. 94 prawa farmaceutycznego), bo apteki te są wyłączone z obowiązku pełnienia dyżurów nocnych, w dni wolne od pracy i święta. Podmioty te, nieobciążone dyżurami, pozostają otwarte w normalnych godzinach pracy, podczas gdy inne apteki są obciążone dodatkowymi obowiązkami, co stanowi rażącą dysproporcję w traktowaniu i pogłębia niesprawiedliwość rynkową.

Biorąc pod uwagę powyższe, należy również nadmienić, że dla miejscowości, w których funkcjonują szpitale prowadzące szpitalny oddział ratunkowy oraz świadczące pomoc w ramach przychodni nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, funkcjonowanie aptek dostępnych całodobowo jest szczególnie ważne. Osoby korzystające z usług świadczonych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w nocy i dni wolne, a także pacjenci SOR, muszą zakupić lekarstwa, a obecne regulacje ustawowe nie zapewniają tego obywatelom. Problemy z dostępnością usług aptecznych są nagminnie zgłaszane przez mieszkańców powiatu. Zgłaszający się do mnie starostowie zwracają uwagę, że zasadne byłoby zdjęcie z powiatów obowiązku ustalania dyżurów aptek ogólnodostępnych i przekazanie tych zadań do realizacji inspektorom farmaceutycznym lub Narodowemu Funduszowi Zdrowia, jako że mają bezpośredni nadzór nad funkcjonowaniem aptek i ich finansowaniem.

Podsumowując, stwierdzam, że istnieje pilna potrzeba reakcji ze strony ustawodawcy, o co wnoszę poprzez wyrażenie niniejszego stanowiska w imieniu starostów.

Ewa Monika Kaliszuk